

торског ванредног провидура око његовог хапшења и претјерано опрезним мјерама обезбјеђења од евентуалног његовог бијег, већ и околношћу да је на разним мјестима (у Црној Гори, Паштровићима, Будви, Спичу) био опште познат његов протународни, а истовремено и протумлетачки рад. Тако можемо претпоставити и његов велики удио у одбијању Црмничана да се ставе под млетачку заштиту.

Сл. Мијушковић

ТРГОВИШТЕ У КОТОРСКИМ СПОМЕНИЦИМА

Познато је да се стари Рас, Немањина престоница, јавља од средине XIV вијека под именом Трговишта. Од 1461, поред Трговишта јавља се и Ново Трговиште, односно Нови Пазар, као новооснована варош од стране Турака, удаљена свега 7 км од старог Трговишта, које се као насеље одржало до краја XVI вијека. По наводима Косте Н. Костића, Дубровчани су имали у Трговишту „своју колонију, дућане и консула“ („Наши нови градови на југу“, 26). Од 1459 тамо су већ турске власти.

У Которским споменицима, Трговиште се јавља четрдесетих година XV вијека, и то као велико тржиште олова. У његовој близини налазили су се активни и богати рудокопи Копаоника, у првом реду Третча и Брвеник.

Марко Радончић из Трговишта изјавио је пред судом у Котору, 28 јуна 1440, да дугује Михаилу Палташићу из Котора 384 златна дуката за чоху коју је од њега узео. Јамчећи за себе и своје насљеднике свим својим добрима, Марко се обавезао да му то врати током септембра у олову, рачунајући 1000 фунти млетачке мјере по 11 златних дуката. Истовремено се обавезао да олово пренесе о свом трошку, и да коње на којима дотјера олово у Котор натовари сољу коју ће узети од Михаила у одговарајућој тежини дужног олова. Ако Радончић дотјера више олова, Палташић му је дозволио да вишак може продати коме хоће. Важност ове исправе престала је 23 новембра, што значи да је погодба била извршена (VI, 1001).

Крајем новембра исте године, браћа Марко и Никола Радончићи из Дубровника, трговци у Трговишту, изјавили су пред которским судом да су примили од Михаила и Николе Палташића, браће, 574 златна дуката у дукатима и чохи. Обавезали су се да то плате оловом, које ће донијети у Котор о свом трошку и предати Палташићима до Госпођинадне 1441, под пријетњом казне 5 према 6(20%) на годину, по прописима Которског статута, рачунајући за 1000 фунти олова млетачке мјере 11 златних дуката.

Истовремено, Радончићи су се обавезали да од Палташића узму сву со за товар каравана, у тежени олова које су дотјерали за подмиру поменутог дуга, и да је плате оловом у одговарајућој тежини, рачунајући олово по већ наведеној цијени. Странке су уговориле да Радончићи дотјерано олово не могу никоме другом продати у Котору осим браћи Палташићима, према већ одређеној цијени. Искључује се случај, ако Палташићи не желе извести олово у Млетке или некуд изван Котора с околином; онда Радончићи са тим оловом (вишком) могу располагати по својој вољи. Палташићи су изјавили да су од Радончића примили у депозит 1800 фунти „глоте“, које Радончићи могу продати по већој цијени. Овај уговор озваничили су Михаило Пелегрин, судија, и Марин Бућа — Протовестијар, аудитор (VII, 50). Из овог документа се види да су Радончићи за 574 дуката имали да испоруче око 52.000 фунти, односно око 18.000 кг олова. Ако је један коњ носио 80—100 кг олова од Трговишта до Котора, то је онда караван бројио око 180—225 коња, не рачунајући ту олово за исплату соли, уколико караван није носио више олова него соли на повратку у Трговиште.

Сјутрадан, Мирко и Никола Радончићи, Дубровчани из Трговишта, обавезали су се платити до Спасовадне 44 и по дуката Јунију Јурковићу из Котора, као изравнање при обрачуну међусобног трговачког пословања. Истог дана поменути Јуније Јурков положио је у заједничко трговачко удружење са Марком и Николом Радончићима 385 и по златна дуката, а браћа Радончићи у истој вредности олова, глоте и карамзина, које је Јуније имао да превезе у Млетке и прода „поштено“ и по најповољнијој цијени у корист удружења, а добит да дијеле напола (VII, 53).

Послије двије године, 30 јула 1442, Марко Радончић из Трговишта, примио је, у име своје и брата Николе, од Михаила и Николе Палташића 344 златна дуката, за које се обавезао подмити до Петровадне 1443 у олову, које ће превести у Котор о своме трошку, по цијени 1000 фунти млетачких за 11 дуката. Радончићи су се обавезали да од Палташића купе со за повратак каравана којим дотјерају олово, по већ уговореној цијени (VII, 477).

Септембра 1446 јављају се браћа Радончићи из Трговишта као дужници Матија Ђовани Балби из Млетака, који је једном исправом опуномоћио Јакова Стеванова Загури, а другом Јбудевита Иванова Мексу да од браће Радончића наплате његова потраживања (X, 253).

Радич Добријевић из Трговишта обавезао се, 26 априла 1441, да доведе у Котор о свом трошку до Петровадне 80.000 фунти (око 27.000 кг) олова млетачке мјере, и преда га Михаилу Палташићу, рачунајући 1000 фунти по 11 златних дуката. За то олово, Радич је унапријед примио од Михаила чохе у вриједности 219

дуката. По предаји олова, Радич је имао добити остатак (до висине 880 дуката) у отворено-плавој чохи, у једном комаду зелене и једном комаду црвене чохе, рачунајући комад по 17 дуката. Михаило се обавезао да добијено олово превезе у Млетке, на заједнички ризик. По одбитку бродарине, царине и других трошкова око превоза олова од Котора до Млетака, у корист Михаила, и одбитку износа од 880 златних дуката вриједности олова, у корист Радича, чисту добит, или евентуални губитак, ортаци су имали да дијеле напола. За Михаила је јамчио Херак Хераковић из Дробњака. Хераку, или његовом сину, Михаило је имао исплатити потраживања Радичева по обрачуну, ако један од њих донесе писмо Радича, који би био спријечен да дође у Котор лично. Овај уговор потврдили су Трифун Маргоцијев, судија, и Марин Бућа — Протовестијар, аудитор. Послије двије недјеље. Радич је изјавио пред поменутиим претставницима суда да је од Михаила Палташића примио у уљу и новцу 8 дуката и 12 гроша, у чохи разној 106, у карамзину 2, за царину 2 и за исплату Луке Прибилова 2 дуката. По обрачуну учињеном крајем августа, Радич је остао дужан Михаилу 14 дуката. Радич је задржао право на добит за олово које припада удружењу, а које се одредило да се прода у Млецима, носећи заједно трошкове око превоза (VII, 167, 238).

На основу архивских података, дајемо потребна обавјештења о неким личностима Котора које се овдје помињу. Михаило и Никола Палташићи синови су Милоја Палташића, трговца пучанина. Михаило је био нарочито подузетан трговац навелико. Он је ударио, може се рећи, основе богатству куће Палташића, која ће кроз неколико вјекова играти важну улогу у привредном животу Котора и његовог залеђа. Одржавао је трговачке везе и са људима Сандаља Хранића и херцега Стефана. Њихов брат Иван био је архиђакон которски. Нама изгледа, да је њихов брат био Јаков, отац познатог Андрије Палташића, једног од првих штампара уопште. Изгледа, Јаков се рано преселио у Млетке, свакако ради трговине, отуда о њему нема (да знамо) помена у Которском архиву. Можда су њему браћа Палташићи додавали у Млетке поменуто олово. Штампарија његовог сина Андрије радила је у Млецима седамдесетих и осамдесетих година XV вијека. Марин Бућа — Протовестијар био је врло угледан грађанин которски, више пута судија и аудитор. Он је син Ивана Петрова, праунук Николе Буће. Трифун Маргоцијев је унук Трифуна Марголава Пасквали, брата Душанова протовестијара Груба. Михаило Пелегрини, један је од најугледнијих Которана свога времена. Јаков Стеванов Загури, брат је Трифуна и Илије (II), чији се дјед Илија доселио из Бара прије 1326, обогатио се у Котору и добио племство. Јаков је био зет поменутог Марина Буће — Протовестијара. Унук Илије Стеванова, брата Јаковова, Илија

(III) Загури, хуманистички пјесник средине XVI вијека, био је стриц Јеронима Загуровића, познатог штампара ћирилских књига у Млечима, настављача Божицара Вуковића — Подгоричанина.

Р. Ковијанић и И. Стјепчевић

О ПРЕНОСУ ПОСМРТНИХ ОСТАКА ВЛАДИКЕ ДАНИЛА ИЗ ПОДОСТРОГА (МАИНА) НА ЦЕТИЊЕ

Када је г. 1859 букнуо рат између Аустрије и Италије, Црногорци по врховима брда повише Маина налагаху ватре, те се у народу по Будви и околини говорило, да дају знакове туђинској флоти. Тада је у Маинама био свештеник Филип Тановић (рођ. 1816, умро 1895), који је био познат као врло бистар и окретан човјек. Пријатељевао је и с Вуком Караџићем и када је преко Беча г. 1856 путовао к своме стрицу у Русију, од Вука је имао препоруку на многе руске професоре и научнике, Вукове познанике.

Поп Филип је г. 1848 купио манастир Подострог од аустријске владе за своту од 5570 форинти. Купњом овог манастира и његова имања поп Филип је код својих сумјештана побудио велику завист и непријатељство. Противници попови оптужише га, да је свој манастир напунио праха и цебане за Црногорце, те је на то била изаслана комисија из Будве, која је претражила манастир и све околне зграде и није нашла ни праха, ни цебане. Али ипак жандармерија одведе попа у тамницу у Будву, а из Будве под јаким пратњом спроведоше га свезаних руку у Котор. Извише Шкаљара сrete их ђенерал Мамула и иронично упита попа, да ли му је тако лијепо и да ли ће бјежати. На то му поп одговори, да он нема куда да бјежи, јер у Црну Гору и да може, не смије, пошто га ненавиди кнез Данило. На то Мамула проговори неколико ријечи са споменутиим официром, те одмах попу руке одријешеше. Када дођоше у Котор, одведоше попа у тврђаву св. Ивана повише града. Пети дан дође у тврђаву војни исљедник с читавом комисијом и приговори попу, да је он у дописивању с кнезом Данилом и да је његова писма носио у Црну Гору његов брат Јоко. Поп Филип се бранио, да њега кнез Данило мрзи више него они, а то још из доба преноса посмртних остатака владике Данила из манастира Подострога на Цетиње и да он нема с њим никакве везе.

Све смо ово навели по подацима из досада нештампаних Мемоара попа Филипа, у којима он доста опширно приповиједа о преносу посмртних остатака владике Данила из велике манастирске цркве у Подострогу на Цетиње, а што намјеравамо овдје